

Стан і напрями розвитку будівельних підприємств України

Капраль О.¹, П'ятночка Б.², Секретар І.³, Садов'як М.⁴

Опубліковано	Секція	УДК
30.04.2025	Економіка	338,4

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15576038>

Анотація. У статті досліджено сучасний стан будівельних підприємств України в умовах економічної нестабільності та війни. Проаналізовано динаміку основних показників галузі у 2019–2024 роках, виявлено ключові проблеми функціонування: дефіцит фінансування, кадрову кризу, технологічне відставання. Окреслено перспективні напрями трансформації галузі у контексті післявоєнного відновлення: цифровізація, екологізація, розвиток кадрового потенціалу, кластерна інтеграція та розширення доступу до фінансових ресурсів. Зроблено висновки щодо переходу галузі до етапу повільного, але стабільного зростання. Визначено перспективи подальших досліджень у напрямі адаптації будівельного бізнесу до нових викликів.

Ключові слова: будівництво, тенденції розвитку, воєнні виклики, повоєнне відновлення, цифровізація будівельної галузі, фінансування розвитку.

State and development trends of construction enterprises in Ukraine

Annotation. The article provides a comprehensive analysis of the current state of construction enterprises in Ukraine amid deep socio-economic disruptions caused by the full-scale war and ongoing economic instability. The authors identify key constraints to the development of the industry, including limited access to financial resources, reduced investment activity, shortage of qualified personnel, outdated technical infrastructure, and disrupted logistics for construction materials. Based on statistical data for 2019–2024, the study examines the dynamics of key industry indicators such as construction GDP, the volume of completed works, the number of enterprises, and employment levels. The results show that after a sharp decline in 2022, the industry is gradually transitioning into a recovery phase, with signs of economic activity resuming in 2023–2024. The paper outlines the main directions of transformation for construction enterprises in the context of Ukraine's post-war reconstruction. These include the digitalization of construction processes, implementation of environmental standards, development of vocational education and staff retraining, formation

¹ доцент, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9636-0518>

² аспірант, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9865-4712>

³ аспірант, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0742-3612>

⁴ аспірант, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0214-1320>

of regional business clusters, and expanded access to international financing. The authors emphasize the need for a systematic governmental approach to supporting, modernizing, and globally integrating the sector. It is concluded that the industry is entering a new stage of development, which must be based on innovation, sustainability, digital transition, and effective partnerships. The study also suggests further research into business model adaptation and institutional mechanisms to enhance the resilience, competitiveness, and long-term growth potential of the Ukrainian construction sector in a new economic reality.

Keywords: construction, development trends, military challenges, post-war recovery, digitalization of the construction industry, development financing..

Вступ

Будівельна галузь відіграє ключову роль у забезпеченні економічного зростання, оновленні інфраструктури та створенні сприятливого інвестиційного клімату в Україні. У сучасних умовах нестабільного зовнішнього середовища, воєнного конфлікту, обмеженого доступу до фінансових ресурсів та загального спаду ділової активності стан будівельних підприємств набуває особливого значення. Необхідність адаптації будівельного сектору до нових викликів, а також пошуку ефективних механізмів його стабілізації та розвитку зумовлює актуальність дослідження.

Дослідження стану та розвитку будівельної галузі були та залишаються актуальними тривалий час. Зокрема, тенденції розвитку та фактори впливу на такі динамічні зміни досліджували В. Биба та В. Гаташ [1], І. Адамська [2], Г. Жовтяк та І. Волохова [3], К. Соколовська та А. Касич [4]. Як важливий напрям розвитку будівельної галузі вченими [5], розглядається інтернаціоналізація, яка є індикатором реалізації експортного потенціалу підприємств галузі. Гострими є питання цифровізації будівництва, яка розглядаються Д. Бондаренко та К. Калашніковою [6]. Також нагальним залишається питання проблем та перспектив розвитку будівництва в Україні в умовах війни [7]]. Разом з тим, в умовах кардинальних змін зовнішнього середовища, залишаються недостатньо висвітленими питання стратегічного переорієнтування будівельних підприємств, трансформації їх організаційно-економічних моделей, а також оцінки перспектив розвитку галузі в контексті післявоєнного відновлення.

Метою цієї статті є комплексна характеристика поточного стану будівельних підприємств України, виявлення основних стримувальних факторів їхнього розвитку та окреслення пріоритетних напрямів модернізації і адаптації до нових економічних реалій.

На основі сформульованої мети, основними завданнями статті є:

1. Проаналізувати сучасний стан будівельних підприємств України, включаючи вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на їхню діяльність.
2. Вивчити тенденції розвитку основних економічних показників будівельної галузі за останні роки.
3. Визначити перспективні напрями трансформації та розвитку будівельних підприємств у контексті економічного відновлення та модернізації.

Результати

Сучасна будівельна галузь України перебуває у надзвичайно складному, але водночас відповідальному історичному періоді. В умовах затяжної війни, економічного виснаження та невизначеності, саме на плечі будівельних підприємств покладено одне з найважливіших завдань — відновлення зруйнованої інфраструктури, створення житла для внутрішньо переміщених осіб, а в перспективі — участь у повоєнній реконструкції держави. Проте шлях до цієї мети складний і нерівний.

Сьогодні будівельні компанії змушені працювати в умовах високої турбулентності. Воєнні дії на значній частині території країни не лише знищили об'єкти будівництва, а

й підірвали довіру інвесторів, зруйнували логістику та значно ускладнили імпорту будівельних матеріалів. Ще донедавна ринок диктував інші правила гри: великі житлові комплекси зростали в містах із шаленою швидкістю, інвестори вкладали кошти у комерційну нерухомість, а забудовники конкурували за споживача архітектурними рішеннями та умовами розтермінування. Нині ж усе змінилося.

Будівельні підприємства стикаються з хронічним дефіцитом фінансових ресурсів. Банківські кредити або недоступні, або занадто дорогі. Державна підтримка є фрагментарною і не завжди адаптованою до потреб малого та середнього бізнесу, який домінує в галузі. Іноземні інвестори займають вичікувальну позицію, адже не кожен готовий вкласти капітал у країну, де лунають вибухи. До того ж, зниження платоспроможного попиту серед населення, яке втратило доходи або виїхало за кордон, ще більше стримує розвиток житлового будівництва.

Паралельно з фінансовими обмеженнями загострилися й технологічні проблеми. Оновлення матеріально-технічної бази стало майже недосяжним завданням — через високі ціни, затримки з постачанням і зміну пріоритетів на ринку. Багато компаній змушені працювати зі зношеним обладнанням, обмеженими трудовими ресурсами, а інколи й у небезпечних умовах. Відтік кадрів за кордон, особливо інженерно-технічного персоналу, ще більше посилює кадрову кризу.

Та попри всі труднощі, будівельна галузь не зупинилась. Навпаки, з'являються приклади успішних проектів у західних регіонах, активізується будівництво об'єктів соціальної інфраструктури, міжнародні організації частково фінансують відновлення шкіл, лікарень і житла. Це — перші сигнали надії, які свідчать: галузь жива. І саме зараз необхідно осмислити її реальний стан, аби окреслити ефективні шляхи модернізації та стратегічного розвитку.

Про розвиток галузі доцільно судити із оцінки основних показників, об'єднаних в таблиці 1;

Таблиця 1

Основні показники будівельної галузі за 2019-2024 роки*

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ВВП у будівництві, млн. грн.	107430	119441	150312	69229	103883	128450
Частка будівництва у ВВП, %	2,74	2,83	2,76	1,32	2,23	1,94
Обсяг виконаних будівельних робіт, млн.грн.	181697	202080	258073	114943	165818	210197
Кількість підприємств в будівництві	56855	56926	56627	44720	50621	50640
Чисельність працівників галузі, осіб	344484	329095	349775	261387	241800	242329

*Сформовано авторами самостійно за даними [8]

Ретроспективний аналіз ключових макроекономічних показників будівельної галузі України за 2019–2024 роки засвідчує суттєві коливання, зумовлені зовнішніми шоками та внутрішніми структурними змінами. Цей період охоплює фазу стабільного зростання, кризи воєнного періоду та поступове відновлення.

У 2019–2021 роках спостерігалось сталий розвиток галузі: ВВП у будівництві зріс з 107,4 млрд грн до 150,3 млрд грн, а обсяг виконаних будівельних робіт — із 181,7 млрд грн до 258,1 млрд грн. Кількість підприємств у секторі залишалася стабільною, перевищуючи 56 тис., а чисельність працівників сягала 350 тис. осіб. Ці показники

свідчили про активну інвестиційну фазу, зростання попиту на житлову та комерційну нерухомість, а також реалізацію інфраструктурних програм.

З початком повномасштабної війни у 2022 році галузь зазнала глибокого шоку: ВВП у будівництві скоротився більш ніж удвічі — до 69,2 млрд грн, обсяг виконаних робіт впав до 114,9 млрд грн, а чисельність працівників зменшилася на понад 88 тис. осіб порівняно з 2021 роком. Частка будівництва у загальному ВВП країни знизилася до критичного рівня — 1,32%. Водночас скоротилася й кількість активних підприємств — до 44,7 тис., що свідчить про масове згортання діяльності внаслідок зниження попиту, втрати інвестицій, фізичних руйнувань об'єктів і загальної економічної дестабілізації.

Попри надзвичайно складні умови, у 2023–2024 роках спостерігається певне поживлення: обсяг ВВП у будівництві поступово відновлюється (до 103,9 млрд грн у 2023 р. та 128,5 млрд грн у 2024 р.), обсяг виконаних робіт перевищує 210 млрд грн, кількість підприємств стабілізується на рівні понад 50 тис. Проте чисельність працівників залишається нижчою за довоєнні показники, що вказує на триваючу проблему кадрового дефіциту.

Таким чином, поточна ситуація в галузі характеризується як перехідна: від шокового скорочення до етапу повільного відновлення. Позитивну динаміку забезпечують державні та міжнародні програми реконструкції, адаптація бізнесу до нових умов, відновлення житлового будівництва в західних регіонах та формування запиту на відбудову об'єктів соціальної інфраструктури. Водночас залишаються актуальними проблеми низької інвестиційної активності, обмеженого доступу до фінансування та нестачі висококваліфікованої робочої сили, що потребує системних рішень на рівні економічної політики.

У той час, як Україна поступово прокладає шлях до післявоєнного відновлення, будівельна галузь опиняється в епіцентрі національних трансформаційних процесів. Потреба у швидкій реконструкції зруйнованої інфраструктури, розвитку житлового фонду, модернізації промислових об'єктів і створенні нових логістичних центрів відкриває широкі перспективи для підприємств галузі. Однак майбутнє будівництва в Україні не лише у відновленні минулого — воно передусім у створенні нової якості простору, інноваційного, сталого та адаптивного до викликів XXI століття.

Першим і найбільш очевидним напрямом є цифровізація будівельних процесів. Впровадження технологій BIM (Building Information Modeling), автоматизація проєктування, дистанційний технічний нагляд і використання цифрових платформ для управління будівництвом вже стали не просто перевагою, а необхідністю. Ці інструменти дозволяють підвищити ефективність, зменшити витрати, пришвидшити терміни реалізації проєктів і забезпечити прозорість на кожному етапі.

Другим важливим напрямом є екологізація будівництва. В умовах глобального кліматичного порядку денного дедалі більшого значення набуває «зелене будівництво» — використання енергоефективних матеріалів, застосування відновлюваних джерел енергії, сортування будівельних відходів та мінімізація вуглецевого сліду. Підприємства, які інтегрують принципи сталого розвитку, матимуть пріоритет у держзамовленнях, зможуть залучати «зелене фінансування» та краще відповідатимуть очікуванням міжнародних партнерів.

Ще один ключовий напрям — розвиток кадрового потенціалу. Дефіцит кваліфікованих фахівців у галузі є гострою проблемою, що загострилася через масову міграцію та втрату трудових ресурсів. Тому майбутнє галузі залежить від модернізації професійної освіти, перепідготовки кадрів, співпраці з технічними вишами, а також впровадження сучасних підходів до безпеки праці та управління персоналом.

Не менш перспективним є формування кластерної моделі будівельного бізнесу — об'єднання компаній, постачальників, інвесторів і дослідницьких установ у регіональні кластери для координації зусиль, підвищення інноваційності й зміцнення ринку. Така

модель дозволить зменшити витрати, оптимізувати логістику й створити умови для розвитку малого й середнього будівельного бізнесу.

Окремої уваги потребує розширення доступу до фінансування. Післявоєнне відновлення України перебуває в центрі уваги світової спільноти, і це відкриває вікно можливостей для залучення іноземних інвестицій, грантів, кредитних ресурсів. Для цього будівельним підприємствам слід адаптуватися до вимог міжнародних донорів, підвищити фінансову прозорість, покращити управлінську звітність і вивчати практики публічно-приватного партнерства.

Отже, майбутнє будівельної галузі України формується вже сьогодні — через рішення, які ухвалюють керівники підприємств, через інвестиції в людей, технології та партнерства. Попереду — складний, але перспективний шлях. І саме ті компанії, які першими візьмуть курс на інновації, сталість і кооперацію, стануть основою нової інфраструктурної України.

Висновки

Проведене дослідження дозволило комплексно охарактеризувати сучасний стан будівельних підприємств України, виявити ключові проблеми їхньої діяльності в умовах воєнного часу та окреслити напрями подальшої трансформації галузі. Як показав аналіз, будівельна галузь України продемонструвала у 2019–2021 роках стабільне зростання, однак із початком повномасштабного вторгнення у 2022 році зазнала значного спаду, що проявився в зменшенні обсягів виконаних робіт, чисельності працівників, кількості підприємств та частки галузі у структурі ВВП.

Водночас спостерігається поступове відновлення у 2023–2024 роках, зокрема завдяки запуску інфраструктурних програм, підтримці міжнародних організацій та адаптації підприємств до нових умов. Це свідчить про високий потенціал галузі, здатної не лише до відновлення, а й до стратегічного оновлення.

У процесі дослідження було також визначено низку пріоритетних напрямів модернізації будівельних підприємств, серед яких: цифровізація процесів, екологізація виробництва, підвищення професійного рівня кадрів, розвиток кластерної взаємодії та розширення доступу до фінансування. Саме ці напрями формують основу довгострокового розвитку будівельної сфери в контексті післявоєнного відновлення України та інтеграції у світовий ринок будівельних послуг.

Таким чином, поставлена в дослідженні мета — надати узагальнену характеристику стану будівельних підприємств та окреслити перспективи їх трансформації — реалізована в повному обсязі на основі емпіричних даних і галузевих тенденцій.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на розробку практичних моделей адаптації будівельних підприємств до умов післявоєнної економіки, зокрема в частині публічно-приватного партнерства, міжнародного фінансування проєктів реконструкції, а також цифрової інтеграції проєктного управління. Важливим напрямом є вивчення механізмів підтримки малого та середнього бізнесу в галузі, а також розробка регіональних стратегій відновлення з урахуванням особливостей територій, що постраждали від бойових дій.

Список використаних джерел

1. Биба, В. В., & Гаташ, В. С. (2013). Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України. Збірник наукових праць [Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка]. Сер.: Галузеве машинобудування, будівництво, (4 (2)), 3-9.
<https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/549/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%>

- D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%93%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%88%20%D0%92.%28%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%80.%29.pdf
2. Адамська І. Сучасний стан й тенденції розвитку будівельної галузі України. Галицький економічний вісник. 2019. № 5. С. 7–15. https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30934/2/ГЕВ_2019v60n5_Adamska_I-Current_state_and_trends_of_7-15.pdf.
 3. Жовтяк, Г. А., & Волохова, І. В. (2020). Стан та перспективи розвитку підприємств будівельної галузі України. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Том 31 (70). № 6, 2020. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-6-8>.
 4. Соколовська, К., & Касич, А. (2022). Тенденції у розвитку підприємств будівельної галузі. Економіка та суспільство, (41). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-34>
 5. Чала, В. С., Кучин, І. О., & Дятлова, Н. В. (2021). ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ. Економічний простір, (176), 48-52. <https://doi.org/10.32782/10.32782/2224-6282/176-7>.
 6. Бондаренко, Д., & Калашнікова, К. (2024). ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СТАНУ, ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ. Економіка та суспільство, (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-2>.
 7. Жовтяк, Г., Богданов, Р., & Жовтяк, А. (2024). Проблеми та перспективи розвитку будівельної галузі України в умовах війни. Економіка та суспільство, (62). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-128>.
 8. Державна служба статистики України: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.